

ขอเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก่อนที่จะกล่าวถึงขอเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ควรจะไต่ป้อนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับ การมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อน โดยจะกล่าวถึงประวัติของการมัธยมศึกษา ประวัติของโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย ความมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา หลักสูตรตลอดจนองค์ประกอบบางอย่าง และแนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและความสูญเสียทางการศึกษา เพื่อประกอบการพิจารณาข้อมูลในบทต่อ ๆ ไป

ประวัติของการมัธยมศึกษา¹⁰

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ชี้ให้เห็นว่าระบบการศึกษาตอนต้นของไทยนั้นมุ่งสอนศาสนาและผูกพันอยู่กับวัด ยังไม่มีแบบแผนตายตัว และโรงเรียนก็สอนวิชาการเพียงไม่กี่วิชา ความมุ่งหมายมูลฐานได้แก่การสอนศีลธรรมและหลักศาสนา และมุ่งให้การศึกษาแก่ผู้ชายเท่านั้น การอาชีวศึกษาก็ฝึกฝนกันเองภายในครอบครัว เด็กหนุ่มได้รับการอบรมสั่งสอนให้ทำการเพาะปลูก ล่าสัตว์ ทอผ้า และปฏิบัติงานทางช่างฝีมือ อันเป็นพื้นฐานทั่วไป เด็กสาวได้รับการอบรมสั่งสอนให้ทำการเพาะปลูกและทำงานบ้าน บุตรของขุนนางและเจ้านายเท่านั้นที่ไ้คว่ำเรียนในทางศิลปศาสตร์ และวิชาอื่น ๆ ซึ่งถือกันว่าเป็น "การศึกษาชั้นสูง"

การศึกษาในวัดได้ดำเนินติดต่อกันมาเป็นเวลาประมาณ 6 ศตวรรษ จากตอนต้นของสมัยสุโขทัย ถึงตอนต้นของสมัยรัตนโกสินทร์ ในระยะที่กล่าวมานี้ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงน้อย รัฐบาลกลางไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะถือเสียว่าเป็นหน้าที่ของวัด ดังนั้นพระเจ้าจึงเป็นผู้รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาแก่ประชาชน

---

¹⁰ วรอนงค์, แสตนเลย์ พี และ กอ สวัสดิ์พาณิชย์, เรื่องเดิม, หน้า 1.

ใน พ.ศ. 2414 ได้มีการสร้างโรงเรียนแบบใหม่หลังแรกขึ้นในพระบรมมหาราชวังของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงเรียนหลังนี้แตกต่างกับโรงเรียนที่เคยมีมาแต่เก่าก่อน วัตถุประสงค์ของโรงเรียนก็คือการอบรมสั่งสอนเด็กให้มีความรู้พออ่านออกเขียนได้ และมีความประพฤติดีเป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนใหม่นี้มีตำราสอน และมีครูสอนประจำ หลักสูตรที่ใช้สอนนั้นนอกจากการอ่านการเขียนแล้ว ยังมีวิชาเลขและวิชาอื่นซึ่งจำเป็นต้องใช้ในระบบราชการ ในปี พ.ศ. 2430 ได้มีการจัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้น และอีก 5 ปีต่อมา กรมนี้ได้ขยายงานออกเป็นกระทรวงศึกษาธิการ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2441 ได้มีประกาศโครงการการศึกษาสำหรับชาติขึ้นเป็นครั้งแรก เรียกว่าการศึกษาระดับมัธยมว่า "การศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้น" มีกำหนดเวลาเรียน 3 ปี ครั้นถึงปี พ.ศ. 2452 ได้ขยายการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาออกเป็น 6 ปี และแบ่งเป็นมัธยมศึกษาสามัญ กับมัธยมศึกษาพิเศษ ในปี พ.ศ. 2458 ได้มีการปรับปรุงการจัดชั้นมัธยมศึกษาใหม่ โดยแบ่งออกเป็นมัธยมตอนต้นใช้เวลาเรียน 2 ปี มัธยมตอนกลางใช้เวลาเรียน 4 ปี และมัธยมตอนปลายอีก 2 ปี รวมเป็น 8 ปี และได้เพิ่มมัธยมวิสามัญศึกษาชั้นอีกเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 ระบบการศึกษาก็เปลี่ยนไปตามระบบการปกครอง ได้มีการประกาศแผนการศึกษาชาติ กำหนดชั้นมัธยมศึกษาออกเป็นมัธยมต้นมี 4 ชั้น มัธยมปลายมี 4 ชั้น ต่อมาอีก 4 ปี คือในปี พ.ศ. 2479 ได้มีการปรับปรุงแผนการศึกษาชาติอีก โดยแบ่งการศึกษาระดับมัธยมออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมต้นตั้งแต่มัธยมปีที่ 1 - 3 มัธยมปลายตั้งแต่มัธยมปีที่ 4 ถึง 6 และมีเตรียมอุดมศึกษาอีก 2 ปี ครั้นถึงปี พ.ศ. 2494 ได้มีการแบ่งสายการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาออกเป็น 3 สาย คือ (1) มัธยมสามัญศึกษา (2) มัธยมวิสามัญศึกษา (3) มัธยมศึกษาอาชีวศึกษา¹¹

ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 ได้มีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาชาติอีกครั้งหนึ่ง โดยเรียกว่าแผนการศึกษาแห่งชาติ และได้ใช้มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ได้วางระบบการจัดชั้นในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นแบบ 4 - 3 - 3 - 2 ในระดับ

¹¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 192 - 368.

มัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือมัธยมศึกษาตอนต้นมี 3 ชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ มี 2 ชั้น และมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพมี 3 ชั้น

สำหรับความมุ่งหมายในการศึกษาจัดการศึกษาระดับมัศึกษานั้น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ว่า "มุ่งหมายจะสำรวจและส่งเสริมความสนใจและความอดทนตามธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้ได้มีความรู้และทักษะอันเพียงพอแก่การประกอบอาชีพ หรือให้มีพื้นฐานความรู้อันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้น"¹² ความมุ่งหมายของการมัศึกษานี้ มานิต บุญประเสริฐ¹³ ได้ทำการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูมัธยมศึกษาและครูในสถาบันฝึกหัดครู ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ครูมัธยมศึกษาและครูในสถาบันฝึกหัดครูมีความคิดเห็นว่า ความมุ่งหมายของการมัศึกษาไทยนั้น ควรให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาเกี่ยวกับด้านความรู้ ด้านสังคม ด้านส่วนตัว และด้านอาชีพ โดยเห็นว่าควรเน้นด้านความรู้มากที่สุด โดยเฉพาะความรู้พื้นฐานในการเรียนต่อระดับสูง

ในด้านหลักสูตรมัศึกษาในประเทศไทยนั้น แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายอาชีพ และสายสามัญ เป็นที่เชื่อกันว่าหลักสูตรสายสามัญนั้นมีไว้เพื่อสอนเด็กให้ไปเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ส่วนสายอาชีพ ก็มีไว้เพื่อเตรียมเด็กออกไปประกอบอาชีพในระดับใดระดับหนึ่ง โดยมีหลักการว่า เด็กที่เรียนในสายใดสายหนึ่งอาจเปลี่ยนสายได้ตามความเหมาะสมและความต้องการ

ประวัติของโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย¹⁴

โรงเรียนสาธิตไม่ใช่ของใหม่สำหรับประเทศไทย เพราะได้ตั้งขึ้นครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2475 ชื่อว่าโรงเรียนประถมวัดหัวลำโพง แต่ในครั้งนั้นเรียกว่าเป็นโรงเรียนฝึกหัดสอน

¹²แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 77 ตอนที่ 86 (20 ตุลาคม 2503), หน้า 5.

¹³มานิต บุญประเสริฐ, "การศึกษาความมุ่งหมายของการมัศึกษาไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2513 (อัคราเนา)

¹⁴อมร พรหมมีฤทธิ์, เรื่องเดิม, หน้า 16 - 17.

หรือฝึกหัดงานของแผนกวิชาครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่สนามกีฬาแห่งชาติ และได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า โรงเรียนหอวัง อาจารย์ใหญ่คือ ม.ล.ปิ่น มาลากุล โรงเรียนนี้ทำหน้าที่เป็นโรงเรียนฝึกสอนของแผนกฝึกหัดครูประโยคมัธยมในคณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนหอวังได้ทำหน้าที่ของโรงเรียนสาธิตจนถึง พ.ศ. 2487 จึงได้ล้มเลิกไป

ต่อมากรมการฝึกหัดครู ได้จัดตั้งโรงเรียนสาธิตขึ้นเป็นแห่งแรก คือ โรงเรียนสาธิตปทุมวัน เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 ปัจจุบันคือโรงเรียนมัธยมสาธิตปทุมวัน ขึ้นกับวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน และต่อจากนั้นก็เปิดโรงเรียนประถมสาธิตประสานมิตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรขึ้นในปี พ.ศ. 2499 และต่อมาในปีเดียวกันนั้นเอง ก็ได้เปิดโรงเรียนมัธยมสาธิตประสานมิตรขึ้นด้วย ต่อจากนั้น กรมการฝึกหัดครูก็ได้จัดตั้งโรงเรียนสาธิตในสถานฝึกหัดครูต่าง ๆ ขึ้นอีกหลายแห่งด้วยกัน

ในปัจจุบันโรงเรียนสาธิตที่ไม่ได้สังกัดกรมการฝึกหัดครูมีเพียงโรงเรียนเดียวคือโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งคณะครุศาสตร์ ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2501 ในระยะเริ่มแรกรับนักเรียนชั้น ป. 1 และ ป. 5 ปัจจุบันเปิดสอนนักเรียน 2 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา โดยจัดแบ่งหน่วยงานออกเป็น 2 หน่วย คือ โรงเรียนสาธิตฝ่ายประถม เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยม นอกจากมีชั้นเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 แล้ว ยังได้รวมเอาชั้นประถมปีที่ 7 เข้าไว้ เพื่อทดลองการจัดโรงเรียนระบบ 6 - 3 - 3

บทบาทของโรงเรียนสาธิตนั้น นอกจากการเรียนการสอนซึ่งเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนทุกประเภทแล้ว โรงเรียนสาธิตยังมีหน้าที่อื่น ๆ อีก คือ

1. การฝึกสอน
2. การวิจัยและการทดลอง
3. การให้บริการ¹⁵

¹⁵ วิจิตร ศรีสอาน, "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนสาธิต" ศูนย์ศึกษา, ปีที่ 15 ฉบับที่ 4 (พฤศจิกายน, 2511), หน้า 16 - 22.

การปฏิบัติหน้าที่ของโรงเรียนสาธิตนี้ จากการวิจัยของ อมร พรหมมีฤทธิ์ ปรากฏว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามอุดมการณ์ของโรงเรียนสาธิตยังไม่สมบูรณ์ ส่วนมากมักจะเน้นทางด้านการฝึกสอนเท่านั้น การวิจัยและทดลองยังมีน้อยเกินไป ทั้งนี้เนื่องจากขาดบุคคลากรและเงินทุนสำหรับการทดลองหรือวิจัย

ในค่านหลักสูตร โรงเรียนสาธิตใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนหนังสือแบบเรียน โรงเรียนสาธิตใช้หนังสือแบบเรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและอนุญาตให้ใช้ได้ เช่นเดียวกับโรงเรียนมัธยมสามัญโดยทั่วไป

แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและความสูญเสียทางการศึกษา

ประสิทธิผลทางการศึกษา (Educational Productivity)⁶ หมายถึงผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการศึกษาและผลของการศึกษานั้นจะต้องจัดดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ คือต้องผลิตให้มีปริมาณมาก มีคุณภาพดี ใช้จ่ายแรงงาน ค่าใช้จ่ายน้อย และสำเร็จภายในกำหนดเวลา

ประสิทธิผลทางการศึกษาจะดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น งบประมาณที่จะใช้จ่ายเพื่อการศึกษา การวางนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา การขยายการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการกำลังคนของประเทศ ความสามารถของผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ การปรับปรุงประสิทธิผลทางการศึกษาอาจทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ กันคือ

1. ให้การศึกษาอบรมแก่นักเรียนให้มีคุณภาพดีตามความต้องการของส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ให้ได้รับความรู้ตามหลักสูตร มีทักษะ และสามารถนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต
2. หาทางให้นักเรียนได้รับความรู้และสอได้ไ้มากที่สุด การที่มีนักเรียนสอบตกมากจะทำให้เกิดความสูญเสียทางการศึกษา นักเรียนที่สอบได้ตกแต่ละคนจะสูญเสียงบประมาณของชาติไปเป็นจำนวนมาก

⁶ ญู แสงศักดิ์, ดร. "ประสิทธิผลทางการศึกษา" ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา อดัฉบับที่ 13, (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511), หน้า 149 • 156.

3. การใช้เวลาเรียนระหว่างปีการศึกษา ประสิทธิภาพทางการศึกษาจะขึ้นอยู่กับจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการอบรมสั่งสอนด้วย ครูและผู้บริหารการศึกษาจะต้องพยายามหาทางป้องกันมิให้เวลาเหล่านี้สูญเสียไป

4. การใช้อาคารและสถานที่ อาคารและสถานที่เป็นการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างหนึ่ง การมีอาคารมากเกินไปไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์เท่าที่ควรยอมสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์จะต้องคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในทุกมุม

5. การใช้อุปกรณ์การสอน จะต้องใช้ให้คุ้มค่า เพราะหากไม่ใช้ก็จะเสื่อมค่าไปตามอายุ

6. จำนวนและอัตราครูที่สอนแต่ละโรงเรียน ควรให้มีครูพอเหมาะกับปริมาณงาน ไม่ควรมีมากหรือน้อยเกินไป

7. การแนะแนวการศึกษา นับว่าเป็นความสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาสูงขึ้น ผู้บริหารการศึกษาจะต้องหาทางให้นักเรียนได้เรียนรู้อกกับนิสัย ความสามารถ และสติปัญญา ป้องกันมิให้เด็กเรียนวิชาผิด ต้องสอบตกหรือออกไปก่อนสำเร็จการศึกษา การให้การศึกษาแก่เด็กด้วยความมุ่งหมายอย่างหนึ่ง แต่เด็กมุ่งไปอีกอย่างหนึ่ง ย่อมทำให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาลดลง

8. เด็กนักเรียนที่ออกก่อนสำเร็จการศึกษา (Drop-out) เป็นปัญหาทั้งคุณภาพและปริมาณ เพราะได้ลงทุนและจัดที่ไว้ให้เรียน แต่นักเรียนขาดหายไปก่อนสำเร็จการศึกษา ย่อมทำให้ผิดเป้าหมายที่กำหนดไว้

เท่าที่กล่าวมานี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องหาทางปรับปรุงประสิทธิภาพทางการศึกษาให้มีอัตราสูงขึ้น ผู้บริหารการศึกษาและครู จะต้องหาทางช่วยกันส่งเสริมปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยวิธีการต่าง ๆ ทั้งนี้จะต้องมีสถิติข้อมูล เพื่อการตรวจสอบอย่างพร้อมมูลทุกระยะ เช่น

1. สถิติค่าใช้จ่ายทางการศึกษา โดยแยกเป็นประเภทแต่ละปี แล้วทำเป็นตารางเพื่อการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายว่าสูงขึ้นหรือต่ำลงกว่าเดิม

2. สถิติจำนวนนักเรียนที่สมัครและที่รับไว้แต่ละปี

3. สถิติข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน แต่ละชั้น เช่น อายุ อาชีพบิดามารดา และฐานะของผูปกครอง เป็นต้น

4. สถิติผลการสอบไล่ เพื่อทราบอัตราการสอบไล่ได้ การสอบไล่คักของแต่ละชั้น เป็นการเปรียบเทียบทุก ๆ ปี

5. สถิติคะแนนสอบเปรียบเทียบเป็นรายวิชาแต่ละชั้น แต่ละปี

6. สถิติจำนวนนักเรียน มาเรียน ขาดเรียน และเหตุผลที่ขาดเรียน แต่ละปี

7. สถิติจำนวนนักเรียนที่ขาดสอบ และเหตุผลที่ขาดสอบ แต่ละปี

8. สถิติจำนวนนักเรียนที่สูญหายไประหว่างปี พร้อมกับการติดตามผลว่าหายไปเพราะ

เหตุใด

9. การติดตามนักเรียนที่สำเร็จไปแล้ว ว่าไปอยู่ที่ใด ประกอบอาชีพอะไร ที่ไหน วิชาความรู้ที่รับได้จากโรงเรียนช่วยให้เด็กนั้นนำไปดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้หรือไม่ เพียงใด

10. การเก็บรวบรวมปัญหาการศึกษา และความก้าวหน้าของโรงเรียนไว้ เพื่อประโยชน์ในการวัดผลการศึกษาโดยส่วนรวม

004574

ความสูญเสียทางการศึกษา (Educational Wastage)

ประสิทธิผลและความสูญเสียทางการศึกษาเป็นของคู่กันแล้วแตจะนำมาพิจารณาในด้านใด เปรียบเสมือนเหรียญที่มีอยู่สองด้านซึ่งไม่เหมือนกัน แต่ก็เป็นเหรียญอันเดียวกัน แยกออกจากกันไม่ได้ กล่าวคือ ถ้าการศึกษามีความสูญเสียต่ำ บ่งบอกความว่ามีประสิทธิผลทางการศึกษาสูง แต่ถ้ามมีประสิทธิผลต่ำ ความสูญเสียก็จะสูงขึ้น

ในเรื่องความสูญเสียทางการศึกษานี้ ได้มีการคำนวณเป็นตัวเลขวว่า ทำให้หมดเปลืองเงินทองไปเป็นจำนวนมากมาย แต่ก็มิได้แสดงความคิดเห็นว่า การศึกษาไม่ควรยอมให้อิทธิพลทางเศรษฐกิจเข้าครอบงำจนกระทั่งเห็นคนเป็นทรัพยากรไป เพราะเรื่องของมนุษย์นั้น เราถือว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ การที่จะคิดเป็นกำไรขาดทุนในแง่ของบัญชีเสมอไปนั้น อาจจะเป็นสิ่งที่ผิดเป้าหมายอยู่บ้าง หากจะมองในทัศนะของนักการศึกษา¹⁷ อย่างไรก็ดี ถ้าหากเราจะมองหลัก

¹⁷ เยื้อ วิชัยดิษฐ์, รายงานการสัมมนาปัญหานักเรียนประถมศึกษาลำดับ (พระนคร: กรมสามัญศึกษา, 2509), หน้า 98 - 100.

การกว้าง ๆ ในการพัฒนาประเทศ เราก็ต้องรับความจริงว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ยากจน ถ้าหากว่าเราสามารถปรับปรุงสิ่งที่นำมาใช้ให้โดยลเติมเม็ดเติมหน่วย ก็จะเป็นการประหยัดและสามารถนำเงินที่มีอยู่ไปพัฒนาในด้านอื่นที่มีประโยชน์ต่อบานเมืองยิ่งขึ้น ความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาเกิดขึ้นได้หลายประการคือ

1. นักเรียนสอบตกและซ้ำชั้น
2. ความสูญเสียเปล่าเนื่องจากครูไม่ได้สอน นักเรียนไม่ได้เรียนเต็มที่ เนื่องจากการหยุดเทศกาลต่าง ๆ หยุดให้นักเรียนเตรียมตัวสอบ ครูคิดประชุม ตรวจสอบและแข่งขันกีฬา ฯลฯ
3. ความสูญเสียเปล่าเนื่องจากการใช้ห้องเรียน อาคารและสถานที่ ในวงการศึกษานั้น มักจะพยายามขยายห้องเรียนและอาคารเรียนให้มากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงการใช้จ่ายประโยชน์ให้คุ้มค่า
4. ความสูญเสียเปล่าอันเกิดจากการบริหารงานเป็นต้นว่า นโยบายไม่แน่นอน แต่ละยุคแต่ละสมัยไม่ต่อเนื่องประสานกัน การจัดอัตรากำลังครูมากเกินไปในบางแห่งและขาดครูบางวิชาการผลิตนักเรียนแล้วไม่มีงานทำ เพราะไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน
5. ความสูญเสียเปล่าที่เกิดจากครูหย่อนสมรรถภาพ เช่น ครูขาดความรับผิดชอบ สอนไม่เต็มที่ หรือเข้าห้องเรียนโดยไม่เตรียมการสอน
6. ความสูญเสียเปล่าเนื่องจากการใช้วัสดุอุปกรณ์ เช่น มีวัสดุอุปกรณ์ แต่ไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่รู้จักซ่อมบำรุงรักษา สรุ่ยสุ่ยหายในการใช้
7. ความสูญเสียเปล่าอันเกิดจากขาดระบบการแนะแนว ทำให้นักเรียนเลือกเรียนวิชาผิดไม่ถูกต้องกับนิสัยและความถนัด ทำให้สอบตก หรือต้องออกก่อนสำเร็จการศึกษา
8. ความสูญเสียเปล่าอันเกิดจากการขาดการตรวจสอบทางด้านสถิติ และขาดการวางแผนงานที่ดี โรงเรียนต่าง ๆ ยังไม่ได้เก็บข้อมูลไว้เป็นหลักฐานอย่างเพียงพอ และยังละเลยต่อการวางแผนในการทำงาน ทำให้เกิดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา เพราะจัดการศึกษาไปโดยไม่มีเป้าหมาย และไม่ทราบสภาพที่แท้จริง¹⁸

¹⁸ ชู แสงศักดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 62 - 67.

ประสิทธิผลและความสูญเสียจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

การที่จะทราบว่าการศึกษาในระบบที่ใช้อยู่จะอำนวยประสิทธิผลทางการศึกษาให้แก่ นักเรียนหรือไม่นั้น มีมาตรการที่จะเป็นเครื่องชี้วัดหลายอย่างหลายประการด้วยกัน มาตรการ ที่สำคัญที่ควรแก่การศึกษาวิเคราะห์ในที่นี้ก็คือ ผลการสอบไล่ได้และสอบไล่ตก การออกก่อน สำเร็จการศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษากับโอกาสในการศึกษาต่อ มาตรการทั้งกล่าวนี้นี้เพื่อที่จะเป็น เครื่องวัดประสิทธิผลทางการศึกษาของนักเรียน ตลอดจนการสูญเสียจากการศึกษาได้เป็น อย่างดี

ผลของการสอบไล่ได้และสอบไล่ตก

"ในทางการศึกษา การสอบหรือการวัดผล หมายถึงพฤติกรรมใดหรือกิจกรรมใดที่ กระทำขึ้นเพื่อให้รู้ว่าการศึกษาคำเนินไปนั้นมีผลดีหรือไม่เพียงใด มีอุปสรรคหรือข้อบกพร่อง ตรงไหนอย่างไร"¹⁹ โดยนัยนี้อัตราการสอบไล่ได้และสอบไล่ตกจึงนับได้ว่าเป็นเครื่องวัด ประสิทธิภาพทางการศึกษาของนักเรียนที่น่าเชื่อถือได้มากที่สุดอย่างหนึ่ง กล่าวคือถ้าปรากฏ ว่านักเรียนสามารถสอบผ่านได้โดยไม่ตกซ้ำชั้นมาก ประสิทธิภาพทางการศึกษาที่นักเรียนได้รับ นับว่าเป็นที่น่าพอใจ แต่ถาปรากฏว่านักเรียนสอบตกมากผลที่ตามมาก็คือ เกิดการสูญเสีย ทางการศึกษาขึ้น

สำหรับอัตราการสอบไล่ได้และสอบไล่ตกของนักเรียนระดับมัศึกษานั้น ทางสำนัก งานวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์มาเป็นตัวอย่างร้อยละ 10 ของโรงเรียนทั้งหมด โดย ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบอัตราการสอบไล่ได้และสอบไล่ตกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในชวงปี พ.ศ. 2502 - 2507

¹⁹ Jame F. Brafied and H. Stevart Moredock, Measurement and Evaluation in Education (New York : The Macmillan Company, 1957), p.2.

ตารางที่ 1

อัตรากារสอบไล่ได้และสอบไล่ตกของโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-5

ปีการศึกษา 2502-2507

ประเภท	2502		2503		2504		2505		2506		2507	
โรงเรียน	ได้	ตก	ได้	ตก	ได้	ตก	ได้	ตก	ได้	ตก	ได้	ตก
โรงเรียน รัฐบาล	84.65	15.35	85.33	14.67	85.02	14.98	89.58	10.42	86.53	13.47	86.22	13.78
โรงเรียน ราษฎร์	90.37	9.63	88.22	11.78	88.31	11.69	90.61	9.39	90.41	9.59	89.57	10.43

ที่มา : สำนักงานวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

จากตารางตัวเลขสถิติการสอบไล่ได้และ สอบไล่ตกที่นำมาแสดงไว้ จะเห็นได้ว่าใน
ช่วงระยะเวลา 6 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. 2502 ถึง พ.ศ. 2507 อัตราการสอบไล่ได้ของโรงเรียน
ราษฎร์สูงถึงร้อยละ 90 ส่วนโรงเรียนรัฐบาลอัตราการสอบไล่ได้ร้อยละ 86 ซึ่งต่ำกว่า
อัตราการสอบไล่ได้ของโรงเรียนราษฎร์ถึงร้อยละ 4

พิจารณาจากอัตราการสอบไล่ได้และสอบไล่ตกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาแล้ว
ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า อัตราการสอบไล่ของนักเรียนในระดับนี้อยู่ในเกณฑ์สูง ไม่ว่าจะ เป็น
โรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนราษฎร์ แต่อย่างไรก็ตามอัตราการสอบไล่ได้ แม้จะจัดว่าสูงก็
ยังไม่อาจถือได้ว่าการจัดการศึกษาระดับนี้ประสิทธิผลเป็นที่น่าพอใจ "ทั้งนี้เพราะบรรดา
ประเทศที่ก้าวหน้าทางการศึกษาอย่างเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่น อัตราการ

สอบไล่ได้ของนักเรียนระดับนี้คิดเฉลี่ยแล้วจะไคร้อยละ 95²⁰ แต่การที่จะให้อัตราการสอบไล่ได้ถึงร้อยละ 100 เห็นว่าน่าจะเป็นไปไม่ได้ นอกจากจะใช้ระบบการเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติ (Automatic Promotion) อย่างประเทศมาเลเซียซึ่งใช้ระบบนี้ในระดับชั้น ป. 1 ถึง ป. 4 จึงทำให้ไม่มีนักเรียนสอบตกในชั้นดังกล่าวเลย

อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาตัวเลขจากอัตราการสอบไล่ได้และการสอบไล่ตกของโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 5 จะเห็นว่าอัตราการสอบไล่ได้โดยอยู่ในเกณฑ์สูง แต่ถ้าพิจารณาสถิติผลการสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และเทียบเท่าแล้ว จะเห็นได้ว่ามีอัตราการสอบไล่ได้ต่ำมากถึงตารางที่ 2 ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงปรากฏว่าในปีการศึกษา 2512 มีนักเรียน ม.ศ. 5 ทั้งแผนกศิลปะ วิทยาศาสตร์ และแผนกทั่วไป เข้าสอบ 34,604 คน แต่สอบได้เพียง 19,071 คน หรือเท่ากับร้อยละ 55.11 ของผู้เข้าสอบเท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นอัตราต่ำมาก ปรากฏการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นที่สันนิษฐานได้ว่า การจัดการศึกษาระดับนี้ยังไม่มีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจนัก

การออกก่อนสำเร็จการศึกษา

ในการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระบบใดก็ตามย่อมมีความปรารถนาที่จะให้ทุกคนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้พอควรแก่เอกัตภาพ และโดยทั่วถึงกันในทุกระดับการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติ ไม่อาจจะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ เพราะนักเรียนส่วนหนึ่งไม่สามารถจะร่ำเรียนจนสำเร็จการศึกษาชั้นสูง มีการออกก่อนสำเร็จการศึกษาควดยสาเหตุต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้โครงสร้างประชากรนักเรียน (Student population) ในระบบการศึกษามีลักษณะฐานใหญ่ยอดเรียวแหลม

²⁰ Educational Planning Office, Current and Projected Secondary Education Programs for Thailand (Bangkok : Thai Baeb Rien Press, 1967), p. 141.

ตารางที่ 2

จำนวนผู้ที่สอบผ่าน ม.ศ. 5 และเทียบเท่าปีการศึกษา 2512

จำแนกตามแผนกและประเภทโรงเรียน

แผนกและประเภทโรงเรียน	เขาสอบ	สอบได้	ผู้สอบได้ร้อยละ	
<u>ส่วนกลาง</u>				
สังกัดกรมวิสามัญศึกษา				
แผนกวิทยาศาสตร์	โรงเรียนรัฐบาล	3,115	2,759	88.57
	โรงเรียนราษฎร์	4,762	3,012	63.25
แผนกศิลปะ	โรงเรียนรัฐบาล	1,632	1,323	81.06
	โรงเรียนราษฎร์	2,563	1,342	52.35
แผนกทั่วไป	โรงเรียนรัฐบาล	184	144	72.82
	โรงเรียนราษฎร์	84	67	79.76
สังกัดกรมอาชีวศึกษา (เทียบ ม.ศ. 5)				
	โรงเรียนรัฐบาล	4,527	1,590	64.86
	โรงเรียนราษฎร์	5,723	1,810	31.62
<u>ส่วนภูมิภาค</u>				
สังกัดกรมวิสามัญศึกษา				
แผนกวิทยาศาสตร์	โรงเรียนรัฐบาล	2,652	1,771	66.77
	โรงเรียนราษฎร์	1,091	469	42.98
แผนกศิลปะ	โรงเรียนรัฐบาล	1,418	858	60.50
	โรงเรียนราษฎร์	791	259	32.75
แผนกทั่วไป	โรงเรียนรัฐบาล	165	88	53.33
	โรงเรียนราษฎร์	64	8	12.50
สังกัดกรมอาชีวศึกษา (เทียบ ม.ศ. 5)				
	โรงเรียนรัฐบาล	5,275	2,200	41.70
	โรงเรียนราษฎร์	558	24	04.30
	รวม	34,604	19,071	55.11

ที่มา : กองส่งเสริมและวัดผลการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ในทัศนะขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ การออก
ก่อนสำเร็จการศึกษานั้นหมายถึง²¹

1. นักเรียนเล็กเรียนและลาออกจากโรงเรียนไม่ศึกษาต่อให้สำเร็จตามหลักสูตร
ที่กำหนดไว้
2. นักเรียนสอบไล่ตก ทำให้ต้องลาออกจากการศึกษา
3. นักเรียนไม่มีความสามารถที่จะศึกษาต่อ เพราะสติปัญญาไม่อำนวย

จำนวนเด็กที่ออกจากระบบการศึกษา

การพิจารณาถึงความสามารถในการผลิตนักเรียนของกระทรวงศึกษานั้น อาจดูได้
จากปริมาณการศึกษาในปีการศึกษา 2512 ตามแผนภูมิที่ 1 จากแผนภูมินี้เราอาจสรุปข้อความ
สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศได้ดังต่อไปนี้

(1) ปรากฏว่าเด็กที่ตกหล่นโดยไม่เรียนต่อมากที่สุด เมื่อจบชั้น ป. 4 และ ม.ศ.3
และ ม.ศ. 5 หรือ ม.ศ. 6 กล่าวคือเด็กที่เรียน ป. 4 จำนวน 1,000,411 คน
เรียนต่อ ป. 5 เป็นจำนวน 321,109 คน หรือร้อยละ 32.10 และเด็กที่เรียนจบ ม.ศ.3
มีจำนวน 113,006 คน มีโอกาสเรียนต่อชั้นสูงขึ้นไปจำนวน 63,315 คน หรือร้อยละ 56.03
และเด็กที่เรียน ม.ศ. 5 มีจำนวน 46,279 คน มีโอกาสเรียนต่อชั้นสูงขึ้นไปจำนวน
26,554 คน หรือร้อยละ 57.38

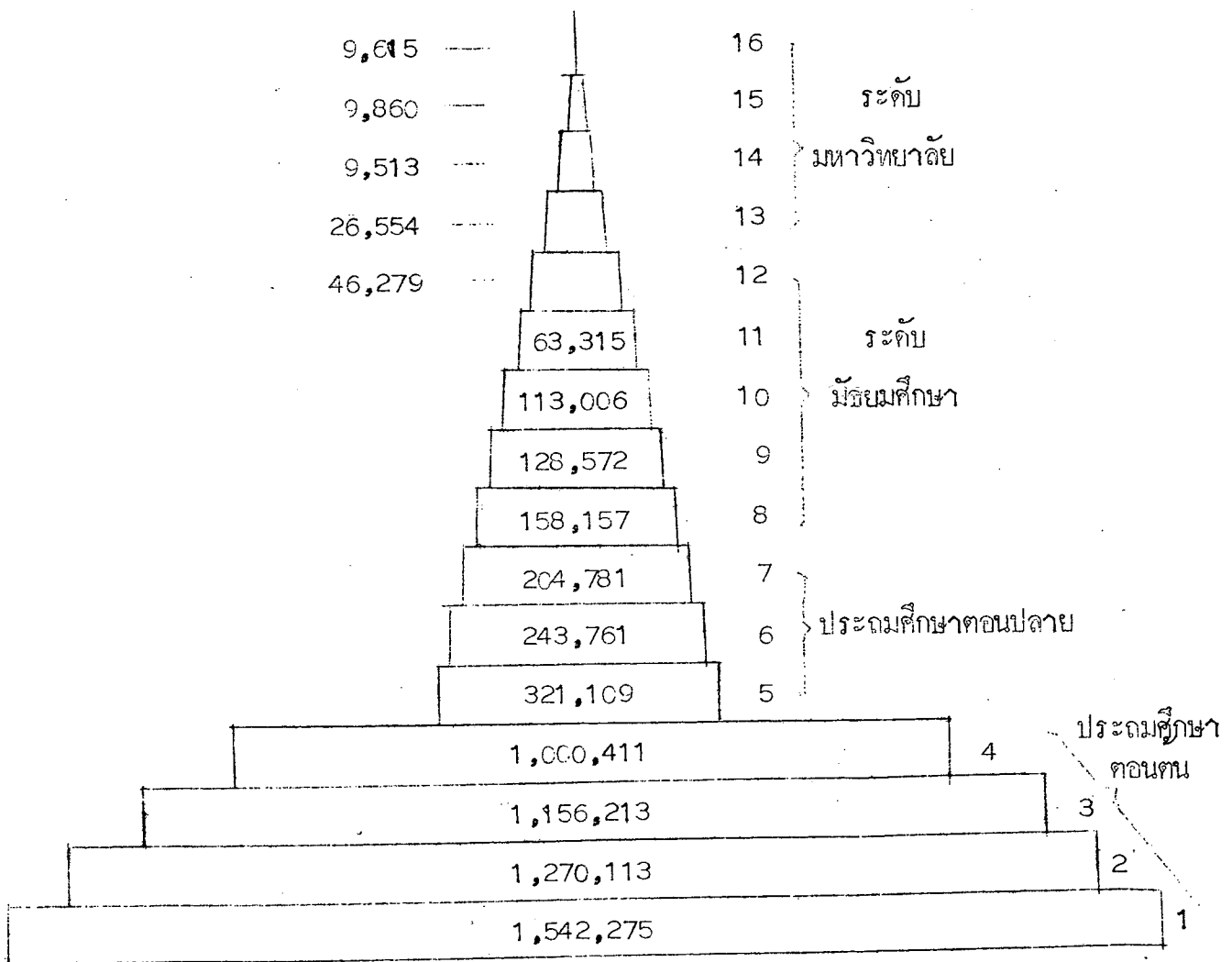
(2) เด็กที่ตกหล่นโดยไม่เรียนต่อนั้นมีจำนวนสูง และคิดเป็นร้อยละได้สูงสุดใน
ระดับชั้น ป. 4 ปรากฏว่าเด็กในระดับนี้ไม่เรียนต่อประมาณร้อยละ 70.00 ของจำนวน
นักเรียนทั้งหมด และเด็กเหล่านี้จะต้องออกไปประกอบอาชีพในระบบเศรษฐกิจต่อไป ซึ่งจะ
ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการทำงานต่ำกว่าระดับ

---

²¹ UNESCO, Perspectives of Educational Development in Asia:
A Draft Asian Model (Bangkok : 1965), p.127

แผนภูมิที่ 1

ปริมาณทางการศึกษา ปีการศึกษา 2512

ที่มา : สำนักงานวางแผน กระทรวงศึกษาธิการ
(ระดับมหาวิทยาลัยปีที่ 1 รวมพวก ม.ศ. 6 ควบ)

(3) เด็กที่จบ ม.ศ. 3 แล้วจำนวน 63,315 คน หรือร้อยละ 56.03 ได้เรียนต่อในระดับ ม.ศ. 4 ส่วนอีก 59,691 คน หรือร้อยละ 43.97 ต้องออกจากโรงเรียนไปประกอบอาชีพหรือเรียนวิชาชีพสาขาใดสาขาหนึ่ง

(4) เด็กที่เรียนการศึกษาระดับ ม.ศ. 5 จำนวน 46,279 คน ได้เรียนต่อระดับอุดมศึกษาหรือ ม.ศ. 6 จำนวน 26,554 คน หรือร้อยละ 57.38 ส่วนอีก 19,725 คน หรือร้อยละ 42.62 ต้องออกจากระบบการศึกษาไปเพื่อหางานทำตามความสามารถ

การออกก่อนสำเร็จการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นนั้น นับว่ามีอัตราสูงมาก และออกมากที่สุดในระดับ ม.ศ. 3 นักเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม จำเป็นจะต้องหางานทำทั้ง ๆ ที่เขาเหล่านั้นยังไม่พร้อมเพราะขาดการเตรียมตัวในคานวิชาชีพนั้น ๆ มาก่อน จึงก่อให้เกิดอุปสรรคและปัญหายุ่งยากในการทำงานเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเป้าหมายอันสำคัญยิ่งของการสอนในระดับมัธยมศึกษาสายสามัญเพื่อให้เด็กมีความรู้อันเป็นมาตรฐานที่จะสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา "ระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อให้เด็กเตรียมตัวสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยมากเกินไปนั้น จะทำให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาออกไปไม่มีความรู้พอที่จะนำไปประกอบอาชีพในทันทีทันใดเมื่อพลาคโอกาสที่จะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย"²²

ผู้สำเร็จการศึกษากับโอกาสในการศึกษาต่อ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าประสิทธิผลทางการศึกษาของนักเรียนอาจจะวัดได้ด้วยเครื่องชี้ในรูปต่าง ๆ เป็นต้นว่า อัตราการสอบไล่ได้และสอบไล่ตก และการออกก่อนสำเร็จการศึกษา แต่ความสามารถในการศึกษาต่อของเด็กนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประโยคออกไปจะช่วยให้ประสิทธิผลทางการศึกษาของนักเรียนได้ก็เช่นกัน เราทราบแล้วว่า นักเรียนส่วนมากต่างมุ่งที่จะเข้าศึกษาต่อสายสามัญ เพื่อเป็นทางนำไปสู่การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย แต่จากสถิติทางการ

ศึกษาของสำนักงานวางแผน กระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องสัดส่วนของจำนวนนักเรียนแต่ละชั้น ปรากฏว่า นักเรียนมีโอกาสได้เรียนต่อชั้นสูงขึ้นไปนอมนามาก จากสถิติปีการศึกษา 2512 จำนวน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1,000 คน จำนวนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีเพียง 648 คน จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีเพียง 208 คน และในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีเพียง 132 คน ในขณะที่เกี่ยวกับนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวน 103 คน ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 มีเพียง 41 คนเท่านั้น และพอมาถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จะเหลือนักเรียนเพียง 30 คน (ไปรศคุณแผนภูมิที่ 2 ประกอบ) แสดงว่าโอกาสทางการศึกษามีน้อย จำนวนเด็กที่ออกจากระบบ การศึกษามีอยู่เป็นจำนวนมาก

ข้อเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

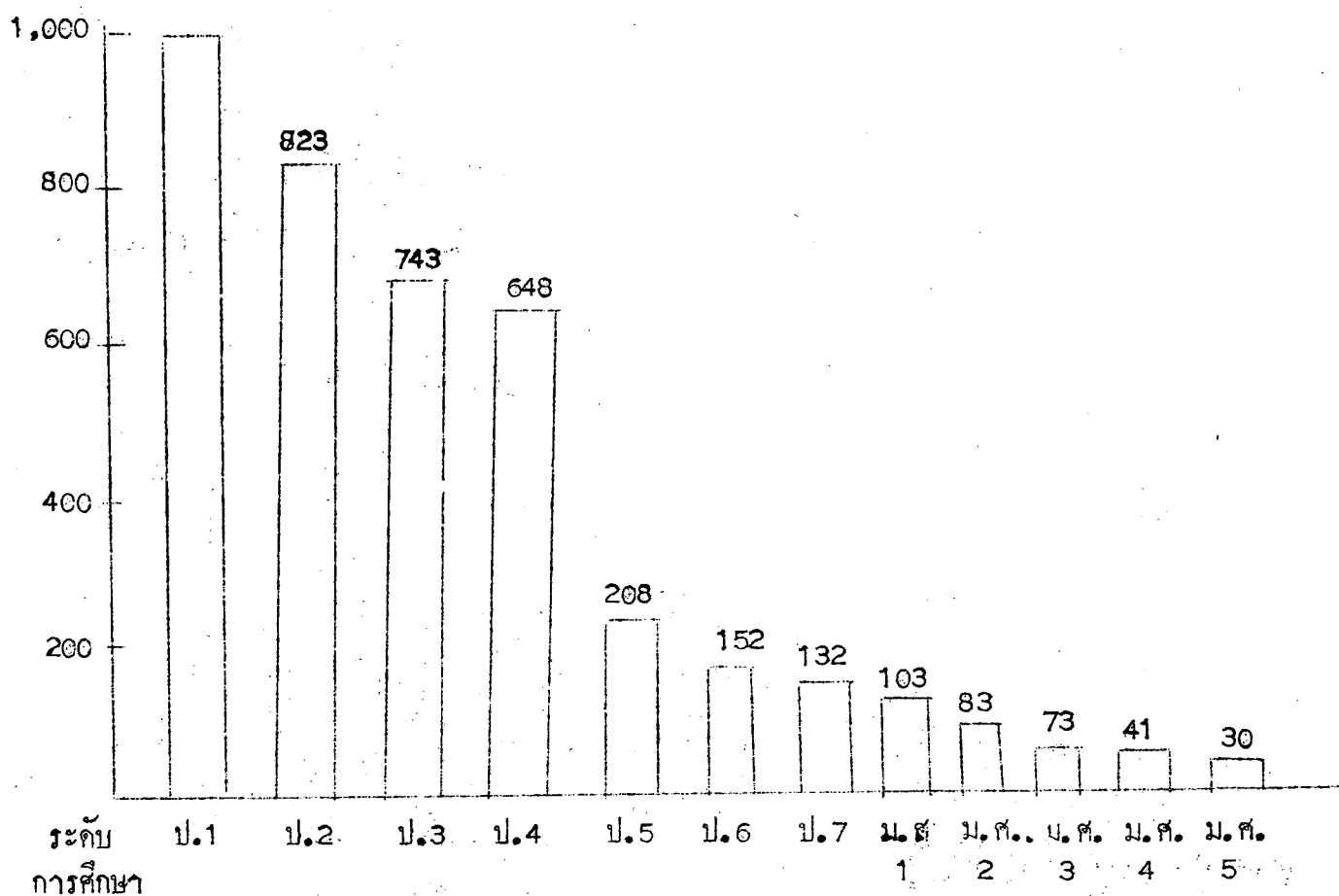
ในการพัฒนาประเทศนั้น สิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาว่าจะประสบความสำเร็จเพียงไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการพัฒนากำลังคน ในทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์ โคพิจาวณาการมิลิต กำลังคน ในแง่ที่ว่า การที่จะผลิตกำลังคนตามความต้องการนั้น เราต้องใช้สิ่งใดหรือวิธีใดสำหรับผลิต สิ่งต่าง ๆ และวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการผลิตนี้รวมเรียกว่า Input ซึ่งอาจจะได้แก่ เงินทุน อาคารสถานที่ พลังจลจลจลจล กำลังคน (ครูและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา) วัสดุคิย (นักเรียน) ระบบการบริหาร และเวลาที่ใช้ในการผลิตเมื่อเอา Input เข้าไปในระบบการ ศึกษาแล้วก็หันมาพิจารณาว่า มี Output หรือผลิตผลผลตอบแทนมากน้อยเพียงใด และผลิตผลนั้น มีคุณภาพอย่างไร กล่าวง่าย ๆ ว่า ถ้า Output ของระบบการศึกษามีมากกว่า Input ก็ถือว่าระบบการศึกษามีประสิทธิผลทางการศึกษาสูง แต่ถ้า Output ของระบบการศึกษามีน้อยกว่า Input ระบบการศึกษาก็ดำเนินไปอย่างไรสมรรถภาพ

การวิเคราะห์ระบบการศึกษาโดยอาศัย Input - Output นี้ ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ หลายท่านเชื่อว่า มีหนทางที่จะปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิผลสูงขึ้นได้ โดยการลดความ สูญเปล่าที่เกิดขึ้นในค่านต่าง ๆ ให้น้อยลงมากที่สุด นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านเคยกล่าวว่าใน วงการศึกษาหลายแห่งในโลกนี้อาจสามารถยกระดับประสิทธิผลของการศึกษาให้สูงขึ้นอีกได้

แผนภูมิที่ 2

สัดส่วนจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2512

ที่มา : สำนักงานวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ : เียบสัดส่วนโดยผู้วิจัย

ประมาณ 20 เท่า ฉะนั้นการวิจัยที่ใช้ทรัพยากรให้ดีกว่านี้²³ ได้มีผู้สนใจทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับความสูญเสียเปล่าในแง่ต่าง ๆ เพื่อพยายามที่จะยกระดับและปรับปรุงประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น มีบางเรื่องที่ควรนำมาพิจารณาคือ

ในปี ค.ศ. 1958 ฝ่ายการวิจัยกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย²⁴ ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับผู้ที่หยุดโรงเรียนเป็นเวลานาน ในโรงเรียนประถมศึกษา (หลักสูตร 6 ปี) และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (หลักสูตร 3 ปี) สำหรับปีการศึกษา 1952 - 1958 ทั่วประเทศ ญี่ปุ่น ยกเว้นโรงเรียนระหว่างชาติ การวิจัยครั้งนี้ได้ให้คำจำกัดความของผู้หยุดเรียนนานว่า หมายถึงนักเรียนที่ขาดโรงเรียนเกินกว่า 50 วัน ทั้งนี้ไม่รวมถึงผู้ที่ขอยกเลิกก่อนการเรียน จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ ก็เพื่อจะหาหลักฐานที่จะนำมาสร้างเครื่องมือที่จะกระตุ้นให้เด็กที่ขาดโรงเรียนไปโรงเรียน และเพื่อหาวิธีที่จะลดอาชญากรรมในนอกลอง การสำรวจให้วิธีใช้แบบสอบถามโดยส่งไปให้หน่วยบริหารงานของโรงเรียน เพื่อขอทราบจำนวนผู้ขาดเรียน จำนวนเด็กที่มีอายุเกินวัยเรียน ส่วนแบบสอบถามที่เกี่ยวกับรายละเอียดของเด็กแต่ละคนนั้น เช่น เวลาที่เด็กทำงานในขณะที่เรียน จำนวนวันที่ขาด เหตุผลที่ขาด สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ความช่วยเหลือที่ครอบครัวได้รับจาก "Daily Life Protection Law" หน่วยงานวิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูประจำชั้นของเด็กแต่ละคน

จากการวิจัยนี้ปรากฏว่า จำนวนผู้ขาดโรงเรียนของนักเรียนที่ลงทะเบียนในชั้นประถมศึกษาเริ่มลดลงจาก 1.43% ในปี ค.ศ. 1952 เป็น 0.70% ในปี ค.ศ. 1958 ผู้ที่ขาดเรียนจำนวน 56.7% มีสาเหตุเนื่องจากความป่วยไข้ของตนเอง สาเหตุประการที่สอง

²³ ธีรารัง บัวศรี, ดร. "เศรษฐกิจการศึกษากับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน" ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา, (พระนคร : สำนักงานวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2511), หน้า 53 - 54.

²⁴ Bureau of Research, Ministry of Education, Survey on Long Term Absentees (Tokyo : 1958)

ได้แก่การที่ครอบครัวไม่ได้ให้ความสนใจในด้านการศึกษา แต่อัตราส่วนนี้ไ้ลดลงทุกปี สาเหตุ
ประการที่สามคือ เด็กขาดความสนใจที่จะเรียน ในจำนวนผู้ที่ขาดเรียนนี้ 5.9% จะขาดเรียน
ตลอดทั้งปี 56% จะขาดเรียนระหว่าง 50 - 99 วัน จำนวนที่เหลือจะขาดมากกว่า 100 วัน
แต่ไม่ตลอดทั้งปี

ในระหว่างปี ค.ศ. 1960 - 1963 Dr. Joe Hall²⁵ ได้ศึกษาถึงการออกก่อน
สำเร็จการศึกษาของนักเรียน ใน Dade County โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียน 4,810 คน
โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นเด็กในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Junior High) ตั้งแต่ชั้น
7 - 10 และกลุ่มที่ 2 ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลาย (Senior High) จนถึงระดับปริญญา
ปรากฏว่าในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Junior High) มีนักเรียนไม่สำเร็จการศึกษา 115 คน
เหตุผลในการเรียนไม่จบ คือ

1. ไม่สนใจการเรียน 34 %
2. แต่งงานหรือมีครอบครัว 29 %
3. ออกไปทำงาน 8 %
4. โปรแกรมของโรงเรียนไม่น่าสนใจ 8 %
5. ถูกเกณฑ์ทหาร 2 %
6. สอบตก 6 %
7. ขาดสอบ 5 %
8. ปรับตัวให้เข้ากับสภาพของโรงเรียนไม่ได้ 4 %
9. ทองการอยู่บ้าน 2 %

ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Senior High) มีนักเรียนไม่สำเร็จการศึกษา
356 คน เหตุผลในการเรียนไม่จบ คือ

1. ไม่สนใจเรียน 22 %

---

²⁵ Joe Hall, A Study of Dropouts (Miami : Florida
Public Schools Department of Research and Information, 1963).

2. แต่งงานหรือมีครอบครัว 17 %
3. ท้อใจเพราะไม่สมหวัง 14 %
4. ออกไปทำงาน 14 %
5. ถูกเกณฑ์ทหาร 13 %
6. ขาดเรียนเกินกำหนด 8 %
7. ต้องการอยู่บ้าน 3 %
8. ปรับตัวให้เข้ากับสภาพของโรงเรียนไม่ได้ 3 %
9. โปรแกรมของโรงเรียนไม่น่าสนใจ 2 %
10. อายุเกินชั้นเรียน 0.3 %
11. เหตุผลอื่น ๆ 5 %

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาว่า

1. ตารางสอนควรจะมียืดหยุ่นได้
2. ขยายขอบเขตของโปรแกรมทางการศึกษา
3. จัดบริการทางคานอาชีพต่าง ๆ
4. จัดกิจกรรมที่น่าสนใจโดยบริการให้เปล่า ๆ
5. จัดการประสานงานให้มากขึ้นในเรื่องการออกก่อนสำเร็จการศึกษาของนักเรียนกับการศึกษาผู้ใหญ่ และโปรแกรมของชุมชน
6. จัดครูเฉพาะให้เหมาะสมกับนักเรียน
7. จัดการฝึกอบรมสำหรับครู เพื่อแก้ปัญหาการออกก่อนสำเร็จการศึกษา
8. จัดระบบการศึกษาแบบไม่แบ่งชั้นเรียน

ปี ค.ศ. 1965 Chowdhury²⁶ ได้ทำการสำรวจเพื่อหาความสูญเสียเปล่าเนื่องจาก

---

²⁶ P. Chowdhury, Report of an Investigation into the Problem of Wastage and Stagnation in Primary Schools in the District of 24 Parganas (Calcutta: Directorate of Education, Government of West Bengal, 1965).

การออกก่อนสำเร็จการศึกษา และการตกซ้ำชั้นในโรงเรียน 24 แห่ง ในตำบลพากานาส ใน
 เบงกอลตะวันตก ประเทศอินเดีย และองค์ประกอบที่มีส่วนต่อการสูญเสียเปล่าและการตกซ้ำชั้น
 Chowdhury ได้ทำการสุ่มตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษา และได้ติดตามผลการเรียนของนัก
 เรียนที่ลงทะเบียนในชั้นปีที่ 1 จำนวน 4,300 คน ของปี 1961 จนกระทั่งจบหลักสูตรการศึกษา
 4 ปี จากทะเบียนประวัติของโรงเรียนและการสัมภาษณ์

จากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่เข้าเรียนในชั้นปีที่ 1 ในปี 1961 นั้นมีเพียง
 1,181 คนเท่านั้น ที่สำเร็จชั้นปีที่ 4 ภายในกำหนด 4 ปี 1,425 คน ออกจากโรงเรียนก่อน
 สำเร็จปีที่ 4 ความสูญเสียเปล่าเนื่องจากการออกก่อนสำเร็จการศึกษานี้เท่ากับ 31.1 % ความสูญเสียเปล่า
 ที่เกิดจากการตกซ้ำชั้นรวมทั้งหมด 39.4 % และจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูใน
 โรงเรียนและสมาชิกในชุมชนนั้น พบว่าสาเหตุของความสูญเสียเปล่าจากการออกก่อนสำเร็จการศึกษา
 และการซ้ำชั้นเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจ (ความยากจน) 33 % บิดามารดาไม่เห็นความสำคัญ
 ของการศึกษา 26 % พฤติกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม 6.8 % และการมาเรียนไม่สม่ำเสมอ
 15.8 % การอนุญาตให้เด็กต่ำกว่าวัยศึกษาเข้าเรียน 4.8 % จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนชั้นปีที่ 1
 มากเกินไป 2.5 % วิธีการสอนและหลักสูตรไม่ดี 4.0 % และสาเหตุอื่น ๆ 7.1 %

ปี ค.ศ. 1965 Cervantes ²⁷ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุและวิธีแก้ไขเด็กที่
 ออกก่อนสำเร็จการศึกษา โดยทำการศึกษาวินิจฉัยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเมืองบาง เมืองของ
 รัฐมินเนโซตา รัฐแมริแลนด์ รัฐเพนซิลวาเนีย และรัฐนิวยอร์ก ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

สาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่สอบตก คือครอบครัวที่ไม่มีความสุข มีเพื่อนที่อายุ
 มากกว่า ชาติโรงเรียน นอกจากนั้นยังพบว่ามีสาเหตุมาจากพื้นฐานทางสังคม อิทธิพลที่ได้รับจาก
 ผู้อื่น และบุคคลลักษณะส่วนตัว ปรากฏว่าในจำนวนนักเรียน 300 คน มีนักเรียนที่ได้เรียนต่อไป

---

²⁷ Cervantes, Lucius F. The Dropout: Cause and Cures (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1965).

จนถึงระดับมหาวิทยาลัย 50 % อัตราการออกก่อนสำเร็จการศึกษาจะมีในแหล่งเสื่อมโทรม (Slum) มากกว่าในบริเวณชานเมือง (Suburbs) และนักเรียนเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นอาชญากร ขอเสนอแนะเพื่อแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แก่

1. ควรมีศูนย์บริการชุมชนประเภทต่าง ๆ
2. ควรปรับปรุงหลักสูตร กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เป็นแบบยืดหยุ่นได้คือพอ

สมควร

3. จัดหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่ยากจน
4. ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและนักเรียน ในการฝึกอบรมนักเรียนให้มีชีวิตในสังคมได้อย่างถูกต้อง

อีกปีถัดมา สภาวิจัยทางการศึกษาและสำนักฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษาของประเทศอินเดีย²⁸ ได้ทำการสำรวจโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะค้นหาความสูญเสียและการตกต่ำชั้นในระดับชั้นต้นและกลางของการศึกษา เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและหาความเกี่ยวข้องของสาเหตุนั้น ๆ การสำรวจครั้งนี้เน้นที่สาเหตุมากกว่าความสูญเสีย การดำเนินการสำรวจได้เลือกตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นและกลางที่อยู่ในแหล่งต่าง ๆ กันในประเทศ 4 โรงเรียน เพื่อหาความสูญเสียในปี 1962 - 1963 และ 1963 - 1964 การเก็บข้อมูลได้ทำโดยให้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้เกี่ยวกับสาเหตุที่เด็กออกจากโรงเรียน 3 ประการคือ ส่วนที่เกี่ยวกับเด็ก ส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียน ส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวและทางบ้าน ส่วนที่เกี่ยวกับเด็กนั้นได้ใช้วิธีวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างผู้ที่ออกก่อนสำเร็จการศึกษา และผู้ที่ยังเรียนอยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียน ได้สำรวจความสัมพันธ์เกี่ยวกับอัตราการออกก่อนสำเร็จการศึกษาของแต่ละโรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง การที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ประการที่ 3 ของการสำรวจครั้งนี้ได้ใช้ขบวนการ 2 วิธีคือ วิธีหนึ่งได้ใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่ออกก่อนสำเร็จการศึกษาและผู้ที่กำลัง

²⁸National Council of Educational Research and Training
Department of Educational Administration. Wastage and Stagenation in Primary and Middle School in India (New Delhi: 1966).

ศึกษาอยู่ วิธีที่สองได้จากการสอบถามความคิดเห็นของบิดามารดา ครู และ นักศึกษา ถึงสาเหตุที่เด็กออกก่อนสำเร็จการศึกษา

จากการสำรวจนี้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนที่มีการเรียน 2 ผลิต มีอัตราการสูญเสียเปล่าสูงกว่าโรงเรียนที่สอนผลิตเดียว โรงเรียนที่มีครูผู้สูงจะมีอัตราการสูญเสียเปล่าต่ำกว่าโรงเรียนที่จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะมีอัตราการสูญเสียเปล่าต่ำ เด็กที่มีเวลาเรียนต่ำกว่า 60 % จะออกก่อนสำเร็จการศึกษามากที่สุด และผู้ที่ออกก่อนสำเร็จการศึกษานั้นส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ขาดบิดาหรือมารดาหรือขาดทั้งสองคน และมาจากชนชั้นที่ยากจนและสังคมที่พิการ อัตราการออกก่อนสำเร็จการศึกษาจะสูงสำหรับเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพเกี่ยวกับการกสิกรรม

กรรมการ ระดับการศึกษาของบิดามารดาจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมากกับอัตราการสูญเสียเปล่า

จากการสำรวจความคิดเห็นนั้น ปรากฏสิ่งที่น่าสนใจคือ โรงเรียนประถมในชนบท เด็กออกจากโรงเรียนเนื่องจากความยากจนถึง 43 % สำหรับเด็กชายและ 55 % สำหรับเด็กหญิง ทั้งนี้เนื่องจากต้องทำงานบ้าน ความยากจน และ บิดามารดาไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา สำหรับโรงเรียนที่อยู่ในเมือง ความยากจนจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการที่เด็กไม่ศึกษาต่อ ตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการศึกษาระดับประถมศึกษาคือ การไปโรงเรียน ความคิดเห็นของบิดามารดาต่อการศึกษานอกบุตร การกระตุ้นให้เรียนจากที่บ้าน ระดับความสามารถทางด้านการศึกษาของเด็ก และอายุเมื่อเข้าศึกษา

ในหนังสือ *An Asian Model of Educational Development* ขององค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ²⁹ ได้รายงานเรื่องความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาไว้ว่ายังเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงอยู่ในแถบเอเชีย และเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของระบบการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การสูญเสียเปล่าทางการศึกษานี้ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งในแง่กำลังคนและเงินทอง

²⁹ UNESCO Regional Office for Education in Asia, *An Asian Model of Education Development* (Bangkok: 1968), pp. 88 - 89.

จากผลของการวิจัยพบว่า

1. การออกก่อนสำเร็จการศึกษามีมากถึง 40 - 60 % ในระหว่างชั้นปีที่ 1 - 3
2. เกิดขึ้นกับโรงเรียนในชนบทมากกว่าโรงเรียนในเมือง และเกิดขึ้นกับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย
3. เด็กที่มีอายุเกินกว่าที่กำหนดไว้ออกไปก่อนสำเร็จการศึกษามากกว่าเด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์ปกติ
4. โรงเรียนที่มีครูแตกแยกไม่สามัคคีกันจะมีอัตราเด็กออกก่อนสำเร็จการศึกษามาก
5. อัตราการตกซ้ำชั้นสูง อัตราการออกก่อนสำเร็จการศึกษาก็จะสูงด้วย
6. มีหลักฐานบางประการแสดงว่าอัตราการออกก่อนสำเร็จการศึกษามากในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก

จากรายงานการสัมมนาเรื่องความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา และเด็กที่ต้องออกจากโรงเรียนก่อนสำเร็จการศึกษาที่จัดโดยองค์การศึกษาวិทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ³⁰ เมื่อวันที่ 5 - 12 กันยายน พ.ศ. 2509 ณ กรุงเทพฯ นั้น ได้รายงานว่า ประเทศในเอเชียมีความสูญเสียเปล่าอย่างมากมายใน เรื่องของกำลังคน การเงินและอุปกรณ์ต่าง ๆ เนื่องจากการตกซ้ำชั้น และการออกก่อนสำเร็จการศึกษาของนักเรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาตอนต้น ในจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียน 100 คน มีไม่ถึง 50 คน ที่เรียนจนถึงชั้นปีที่ 4

นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่านักเรียนในประเทศในเอเชียเกือบทั้งหมดที่ลาออกจากโรงเรียนจะปรากฏชัดในระดับ 3 ชั้นแรก และในบางชั้นของระดับนี้จะมีนักเรียนออก 40-70 % จำนวนนักเรียนที่ออกนี้ในชนบทมีมากกว่าในเมือง จะเป็นหญิงมากกว่าชาย และเด็กสูงอายุนอกมากกว่าเด็กระดับอายุปกติ อีกทั้งโรงเรียนที่มีครูมีวุฒิไม่เหมาะสม จะมีนักเรียนตกมากกว่าปกติ

³⁰ UNESCO Regional Office for Education in Asia, Technical Seminar on Educational Wastage and School Dropouts: Final Report (Bangkok: UNESCO Regional Office for Education in Asia, 1966), pp.4-8.

สาเหตุของความสูญเปล่า และเด็กออกกลางคันที่ปรากฏอยู่ในประเทศทางเอเชียเกือบทั้งหมด คือ

1. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
2. ความยากจน สุขภาพไม่ดี ต้องการใช้จ่ายแรงงานของเด็กทำงานบ้าน
3. ความจำเป็นที่ค่าใช้จ่ายแรงงานของเด็กเพื่อการเลี้ยงชีพ
4. ทักษะที่ไม่ดีของผู้ปกครองต่อการศึกษา
5. สาเหตุจากการจัดการศึกษา
  - 5.1 หลักสูตร
  - 5.2 วิธีการสอนที่ไม่ดี
  - 5.3 วิธีการวัดผลที่ไข่มไ้ได้
  - 5.4 การปฏิบัติงานที่โรงเรียน และกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเด็ก
  - 5.5 ขาดคู่มือ
  - 5.6 การบริหารและการนิเทศที่ไม่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน

สำหรับการวัดประสิทธิผลทางด้านการศึกษานั้น ในปี 1964 กระทรวงศึกษาธิการของประเทศอาฟกานิสถาน³¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวัดประสิทธิผลของระบบโรงเรียน และได้รายงานผลใน "Education in Afghanistan, 1964" ซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มผู้วางแผนขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ โดยมีความมุ่งหมายที่จะวัดประสิทธิผลของระบบการศึกษาชั้นประถมศึกษา จึงได้ทำการสำรวจโรงเรียนในเมืองกาบูล และสุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนในต่างจังหวัดมาอีกจำนวนหนึ่ง และได้ติดตามผลการเรียนของเด็กจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้วิเคราะห์ประสิทธิผลทางการศึกษาโดยใช้สูตร

$$\text{ประสิทธิผลทางการศึกษา} = \frac{\text{จำนวนปีที่ควรจะใช้ตามหลักสูตร}}{\text{จำนวนปีที่จริง}}$$

³¹ Ministry of Education, "Measuring Efficiency of the School System." Education in Afghanistan, 1964, (Bangkok: UNESCO Regional Office for Education in Asia, 1964).

จากการวิจัยนี้ จำนวนผู้สมัครเรียนในชั้นปีที่ 1 จำนวน 1,000 คน สำเร็จการศึกษา
ในชั้นปีที่ 6 จำนวน 783 คน ใช้เวลาเรียนรวมทั้งสิ้น 6,720 ปี ซึ่งถ้าไม่มีการซ้ำชั้นเลย จะ
ใช้เวลาเพียง 4,698 ปี ดังนั้นประสิทธิผลทางการศึกษาของระบบการศึกษาจึงมีเพียง 70 %
เท่านั้น

สำหรับประเทศไทยได้มีผู้สนใจและทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลทางการศึกษาและ
ความสูญเปล่าทางการศึกษาไว้มากเหมือนกัน เท่าที่ค้นคว้าจากรายงานต่าง ๆ ปรากฏว่า

ในปี พ.ศ. 2504 องค์การศึกษาวินยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้
ให้ ดร.ชวาล แพร์ตกุล³² ทำการวิจัยเปรียบเทียบการสูญเสียทางการศึกษาในระดับประถม
ศึกษา ระหว่างประเทศมาลายู ฟิลิปปินส์ และ ไทย พบว่านักเรียนที่สอบตกเปรียบเทียบระหว่าง
พ.ศ. 2500 กับ พ.ศ. 2504 ในมาลายูไม่มีนักเรียนสอบตกเลย เพราะใช้ระบบการเลื่อนชั้น
แบบอัตโนมัติ (Automatic Promotion) ในระดับชั้นปีที่ 1 - 4 และไปสอบในชั้นปีที่ 5
ผู้สอบตกจะไม่ได้รับประกาศนียบัตรของรัฐ แต่มีสิทธิให้ออกจากโรงเรียน ส่วนในประเทศฟิลิปปินส์
และไทยมีการสอบและสอบตกมากทุกชั้น โดยเฉพาะประเทศไทยมีนักเรียนระดับนี้ สอบตกมากที่สุด
เมื่อเปรียบเทียบกันในเรื่องสามประเทศดังกล่าว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ³³ ได้ทำการสำรวจจำนวนนักเรียนที่สอบตกและ
ออกจากโรงเรียนในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี ปีการศึกษา 2503 โดยมีความมุ่งหมายที่จะสำรวจ
จำนวนนักเรียนที่สอบตกและต้องออกจากโรงเรียน จำนวนนักเรียนที่สอบชั้นมัธยมปีที่ 6 ตกหรือ
สอบได้ได้เปอร์เซ็นต์ไม่ถึงขนาดที่โรงเรียนจะให้เรียนต่อในชั้นเตรียมอุดมศึกษา จำนวน

³²Chawal, Pearatanakul: Report. Comparative Study of School Wastage in the Primary Education in Malaya, Philippines and Thailand UNESCO: 1963).

³³กรมวิชาการ, "การสำรวจจำนวนนักเรียนที่สอบตกและออกจากโรงเรียน ใน
จังหวัดพระนคร-ธนบุรี" การวิจัยทางการศึกษา (พฤษภาคม, 2505) หน้า 2 - 15.

นักเรียนที่สำเร็จชั้นเตรียมอุดมศึกษาแต่เข้าทำงานหรือเข้าศึกษาต่อไม่ได้ คำเนิการวิจัยโดยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตจังหวัดพระนคร-ธนบุรี จำนวน 352 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 349 ฉบับ ซึ่งเท่ากับร้อยละ 99.15 ผลของการวิจัยพบว่า ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนราษฎร์สอบไล่ได้สูงกว่าจำนวนนักเรียนของโรงเรียนรัฐบาล แต่ในชั้นเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 2 จำนวนนักเรียนที่สอบไล่ได้ของโรงเรียนรัฐบาลมีจำนวนมากกว่าจำนวนนักเรียนที่สอบไล่ได้ของโรงเรียนราษฎร์

จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอบไล่ได้ แต่ลาออกมีสาเหตุคือ (1) ลาออกไปประกอบอาชีพหรืออยู่บ้านเฉย ๆ (2) ลาไปศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนอื่น (3) ลาไปศึกษาต่อในโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษา จำนวนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นี้มี 25,861 คน สอบตกซ้ำชั้น ลาออกและให้ออกมี 1,492 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 15,076 คน สอบตกซ้ำชั้น ลาออกและให้ออกมี 772 คน ในชั้นเตรียมอุดมศึกษามีนักเรียน 7,829 คน สอบตกซ้ำชั้น ลาออกและให้ออกมี 2,024 คน นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอบไล่ได้มี 24,215 คน ไปเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 22,132 คน เรียนต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษา 323 คน ไม่ได้เรียนต่อ 1,760 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่สอบไล่ได้มี 14,228 คน เรียนต่อในชั้นเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 9,089 คน เรียนต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษา 4,017 คน ไม่ได้เรียนต่อ 1,122 คน ในระดับชั้นเตรียมอุดมศึกษาสอบไล่ได้ทั่วประเทศ รวมทั้งผู้สมัครสอบควย 9,661 คน เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย 5,156 คน ไม่ได้เรียนต่อ 4,505 คน

การวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถสำรวจผู้ที่ไม่ได้เรียนต่อ เพราะโรงเรียนไม่ได้ติดตามความเป็นไปของนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว

ปี 2507 นายไมตรี ชุมชัยและคณะ³⁴ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องเวลาที่สูญหายไปในช่วงปีการศึกษา 2506 ของโรงเรียนในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะได้ผลให้

³⁴ไมตรี ชุมชัยและคณะ, "เวลาที่สูญหายไปในช่วงปีการศึกษา 2506" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507. (อัคราเนา)

แน่นอนลงไปว่าในรอบปีหนึ่ง ๆ โรงเรียนในระดับต่าง ๆ ที่สังกัดในแต่ละกรมนั้นจะมีเวลาเรียน
 มากน้อยเพียงใด และเวลาเรียนของนักเรียนที่สูญเสียไปนั้น เนื่องด้วยเหตุใดบ้าง ผลของการ
 วิจัยสรุปได้ว่า วันเปิดเรียนในปีการศึกษา 2506 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนั้น ได้กำหนด
 ให้โรงเรียนเปิดทำการสอนโดยเฉลี่ย 182 วัน แต่โรงเรียนทุกประเภททำการสอนจริง ๆ มี
 เวลาเรียนไม่ครบตามหลักสูตร คือสอนจริงประมาณปีละ 120 วัน เงินที่รัฐต้องจ่ายให้ครูทั่วประเทศ
 ในระหว่างหยุดเทอมเป็นเงินประมาณ 300 ล้านบาทต่อปี หากว่าทางราชการหยุดงาน 1 วัน รัฐ
 ต้องจ่ายเงินให้ครูโดยไม่ต้องทำการสอนประมาณวันละ 4 ล้านบาท และรัฐต้องจ่ายเงินเพื่อการ
 การลาของครูเป็นเงิน 16 ล้านบาทต่อปี

ในปี พ.ศ. 2507 กองวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งคณะกรรมการ
 ขึ้น ทำการวิจัยการมัธยมศึกษา การวางแผนกำลังคนและการศึกษาในประเทศไทย³⁵ จากการ
 ศึกษาเรื่องประสิทธิผลทางการศึกษาปรากฏว่า

ก. ประสิทธิภาพทางด้านนักเรียน มีสภาพดังนี้

- 1) ปรากฏว่าเด็กตกหล่นโดยไม่มี การเรียนต่อมากที่สุด เมื่อจบชั้นประถมศึกษา 4
 และ ม.ศ. 3
- 2) เด็กที่ตกหล่นโดยไม่มีเรียนต่อนั้นมีจำนวนสูงสุด และคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงที่สุด
 ในระดับเหนือชั้นประถมศึกษา 4 ปรากฏว่าเด็กในระดับนี้ไม่เรียนต่อประมาณ 80 % ของจำนวน
 นักเรียนทั้งหมดและ เด็กเหล่านี้จะต้องออกไปประกอบอาชีพในระบบเศรษฐกิจต่อไป
- 3) นักเรียนที่จบ ม.ศ. 3 แล้ว ประมาณครึ่งหนึ่งได้เรียนต่อ ส่วนอีกครึ่งหนึ่งนั้น
 ต้องออกจากโรงเรียนไป เด็กเหล่านี้มีอายุประมาณ 15 - 16 ปี ซึ่งโตพอที่จะออกไปประกอบ
 อาชีพได้ แต่ก็ปรากฏว่า เด็กเป็นจำนวนมากอยากเรียนต่อในสายสามัญแทนที่จะเรียนวิชาอาชีพ
 สาขาใดสาขาหนึ่ง

³⁵ วรอนศักดิ์, แสตนเลย์ พี. และ กอ สวัสดิ์พาณิชย์, เรืองเข็ม, หน้า 10 - 17.

4) อัตราการตกหล่นของเด็กในชั้นมัธยมศึกษา ปรากฏว่าสูงมาก ดังจะเห็นว่าเด็กที่เข้าเรียน ม.ศ. 1 ประมาณ 5 คน จะเรียนจบชั้น ม.ศ. 5 หรือ 6 ได้เพียงหนึ่งคนเท่านั้น

ข. ประสิทธิภาพทางคานครุ อัตราส่วนระหว่างครูกับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญเท่ากับ 1:17 โรงเรียนมัธยมสายอาชีพเท่ากับ 1:9 เหตุที่อัตราส่วนระหว่างครูกับนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำเช่นนี้ เนื่องมาจากการใช้ครูซึ่งได้รับการฝึกฝนแล้วไปทำหน้าที่ธุรการและหน้าอื่น ๆ ซึ่งถ้าสามารถจัดครูที่มีอยู่ให้พ้นจากความรับผิดชอบทางธุรการ โรงเรียนมัธยมของไทยอาจรับนักเรียนเพิ่มได้อีก 25 % โดยไม่ต้องเพิ่มครู

ค. การใช้อุปกรณ์การศึกษา โรงเรียนราษฎร์ใช้อาคารสถานที่ได้ผลดีที่สุด คือ 108.13 % โรงเรียนมัธยมสายสามัญใช้อาคารสถานที่ได้เพียง 77.51 % สายอาชีพใช้เพียง 45 % เท่านั้น โรงเรียนมัธยมสายสามัญสามารถเพิ่มนักเรียนได้ 25 % สายอาชีพ 50 % โดยไม่ต้องสร้างห้องเรียนใหม่เพิ่มขึ้นแม่แต่ห้องเดียว

ปี 2509 ฝ่ายวิชาการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ³⁶ ได้ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง สาเหตุที่เด็กไม่ได้เข้าสอบในโรงเรียนประชาบาล จังหวัดกาญจนบุรี 2507-2508 จุดมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้เพื่อค้นหาสาเหตุที่ทำให้เด็กนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ของโรงเรียนประชาบาลในจังหวัดกาญจนบุรี ไม่ได้เข้าสอบไปหลายปี ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า เด็กเข้าชั้นมีสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ ประเภทแรก เด็กที่มีเวลาเรียนพอ แต่ไม่ได้เข้าสอบ สาเหตุเกิดจากความเจ็บป่วยระหว่างสอบ ครูไม่ส่งเข้าสอบ ความไม่สมัครใจที่จะสอบของเด็ก ประเภทที่สอง เด็กที่ไม่มีสิทธิ์สอบตามระเบียบการวัดผลการศึกษา สาเหตุเกิดจากความยากจนของผู้ปกครอง การไร้แรงงานเด็กของผู้ปกครอง การส่งเสริมการเล่าเรียนของเด็กจากผู้ปกครอง ความเจ็บป่วยของเด็กและความไม่สมัครใจเรียนของเด็ก

³⁶กรมสามัญศึกษา, สาเหตุที่เด็กไม่ได้เข้าสอบในโรงเรียนประชาบาล ในจังหวัดกาญจนบุรี 2507 - 2508 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509)

พ.ศ. 2511 แผนกวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย³⁷ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของนิสิตที่เข้าศึกษาและสำเร็จการศึกษารุ่น 2498 - 2504 ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย (The Relationship of the University Input and Output Concerning Student Enrollment and Graduation in Thailand 1955 - 1961) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสูญเสียเปล่าของการเข้าชั้น และการออกไปก่อนสำเร็จการศึกษา โดยวิธีติดตามนิสิตที่เข้าศึกษาในปี 2498 - 2504 จำนวน 15,922 คน ผลการวิจัยปรากฏว่าค่า Efficiency Ratio เท่ากับ 0.90 Efficiency Ratio ประจำปีจะแตกต่างกันระหว่าง 0.61 - 0.64 ส่วน Wastage Ratio เท่ากับ 0.24 Wastage Ratio ประจำปีจะแตกต่างกันระหว่าง 0.22 - 0.28 เสียค่าใช้จ่ายไป 45.5 ล้านบาท สรุปได้ว่า การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของไทยรุ่น 2498 - 2504 นั้น มีประสิทธิภาพตามที่คาดหวังไว้ ถ้าจะมีความสูญเสียเปล่าบางก็เกิดจากการออกก่อนสำเร็จการศึกษา ไม่ใช่การตกชั้น

จากรายงานการศึกษาของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2504 - 2509³⁸ ในด้านคุณภาพทางการศึกษา ได้สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน และครูดังนี้

นักเรียนที่ออกจากระบบการศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษา มีจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถ้าพิจารณาประสิทธิภาพของการศึกษาในด้านนักเรียนระดับต่าง ๆ แต่ละระดับปรากฏว่า นักเรียนที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 คน จะเรียนไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 1 คน นักเรียนที่เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะเรียนต่อไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน และนิสิตนักศึกษาที่เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาจำนวน 10 คน จะศึกษาไปจนถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 6 คน

---

³⁷ Department of Educational Research, Faculty of Education, Chulalongkorn University, The Relationship of the University Input and Output Concerning Student Enrollment and Graduation in Thailand 1955 - 1961 A Research Report (UW 1968) (Bangkok: 1968).

³⁸ สภาการศึกษาแห่งชาติ, "รายงานการศึกษาของประเทศไทยปี พ.ศ. 2504 ถึง 2509" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2:11 (พระนคร : สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2511), หน้า 4 - 5.

ประสิทธิผลทางค่านักเรียนนี้ ถ้าพิจารณาในแง่อัตราการคงอยู่ของนักเรียนแต่ละระดับ โดยคำนวณนักเรียนที่เข้าเรียนแต่ละระดับ จะปรากฏอัตราการร้อยละของนักเรียนดังนี้

ประถมศึกษา : มัธยมศึกษา : อุดมศึกษา = 92 : 7 : 1 เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว อัตราส่วนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยต่ำมาก

คุณภาพของครู อาจารย์ จากสถิติแสดงให้เห็นว่า ครู อาจารย์ ที่สอนตามโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ มีจำนวนเพียงพอ และโรงเรียนบางประเภทอาจเพิ่มนักเรียนขึ้นได้โดยไม่ต้องเพิ่มครู แต่คุณภาพของครูในโรงเรียนบางประเภท เช่น โรงเรียนประชาบาลและโรงเรียนราษฎร์อยู่ในระดับต่ำ ในระดับมหาวิทยาลัยยังขาดแคลน อาจารย์ระดับปริญญาเอกมาก และยังขาดอาจารย์ในบางสาขาวิชาที่จำเป็นด้วย

วัชรีย์ บุญสิงห์³⁹ ได้ทำการวิจัยประสิทธิผลทางการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของนิสิตที่เข้าเรียนรุ่นปีการศึกษา 2502 - 2504 โดยมีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ประสิทธิผลและความสูญเสียทางการศึกษา และ ค่าใช้จ่ายที่รัฐสูญเสียไป เนื่องจากการตกซ้ำชั้นและการออกก่อนสำเร็จการศึกษา ผลของการวิจัยปรากฏว่าประสิทธิผลทางการศึกษาของนิสิตที่สำเร็จการศึกษาโดยได้รับปริญญาตรีเท่ากับ 0.89 ของนิสิตที่ได้รับอนุปริญญาเท่ากับ 0.77 ความสูญเสียเนื่องจากการตกซ้ำชั้นของนิสิตที่ได้รับปริญญาตรีเท่ากับ 1.12 ของนิสิตที่ได้รับอนุปริญญาเท่ากับ 1.29 ความสูญเสียของนิสิตที่ออกก่อนสำเร็จการศึกษาเท่ากับ 0.16 ค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องสูญเสียไปเนื่องจากการตกซ้ำชั้นและการออกก่อนสำเร็จการศึกษาของนักเรียนทั้ง 3 รุ่นนี้เท่ากับ 26,657,994.00 บาท นิสิตสอบตกซ้ำชั้นและออกก่อนสำเร็จการศึกษามีจำนวนสูงมากในชั้นปีที่ 1 และ 2 คือประมาณ 35 - 40 %

---

³⁹วัชรีย์ บุญสิงห์, "ประสิทธิผลทางการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : นิสิตเข้าเรียน รุ่น 2502 - 2504" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513. (อัคราเนา)

ในปีเดียวกันนี้ วาสนา คำคุณ⁴⁰ ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลทางการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูในจังหวัดพระนครและธนบุรี ของนักเรียนเข้าเรียนรุ่นปีการศึกษา 2508 ถึง 2510 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาประสิทธิผลทางการศึกษา ความสูญเสียทางการศึกษา ค่าใช้จ่ายของรัฐที่ต้องเสียไปเนื่องจากความสูญเสียเหล่านั้น และเพื่อศึกษาถึงผลการเรียนของนักเรียนรุ่นดังกล่าว โดยทำการสำรวจติดตามผลการเรียนของนักเรียนแต่ละคน ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนจนกระทั่งออกจากสถานศึกษา ในสถานศึกษาฝึกหัดครูในส่วนกลาง 7 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่า ประสิทธิภาพทางการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูที่ทำการวิจัยนี้เท่ากับ 0.92 ส่วนความสูญเสียของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาเท่ากับ 0.09 ของนักเรียนที่ออกก่อนสำเร็จการศึกษาเท่ากับ 0.08 และค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความสูญเสียของนักเรียนทั้ง 3 รุ่นนี้เท่ากับ 3,697,700.00 บาท และนักเรียนที่เข้าเรียนปี 2510 มีจำนวนนักเรียนที่ออกก่อนสำเร็จการศึกษาน้อยที่สุด (6.25 %)

รุ่ง แก้วแดง⁴¹ ได้ทำการศึกษาถึงจำนวนนักเรียนเข้าชั้น ในปี 2510 ปรากฏว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น มีจำนวนนักเรียนเข้าชั้นมากที่สุด คือ 773,310 คน ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนประถมศึกษาคนละ 415 บาท คิดเป็นจำนวนเงินที่สูญเสียไปถึง 320.9 ล้านบาท ชั้นประถมปีที่ 1 มีนักเรียนเข้าชั้นมากที่สุด การศึกษาในระดับนี้วุฒิของครูไม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของนักเรียน ระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียนเข้าชั้นทั้งสิ้น 31,620 คน คิดค่าใช้จ่ายในอัตราเกี่ยวกับประถมศึกษาตอนต้นจะเป็นจำนวนเงิน 13.1 ล้านบาท ระดับมัธยมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ มีอัตราส่วนของการเข้าชั้นสูงกว่าทุกระดับ คือ เฉลี่ยแล้วมีนักเรียน

⁴⁰ วาสนา คำคุณ, "ประสิทธิผลทางการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูในจังหวัดพระนครและธนบุรี : นักเรียนเข้าเรียนรุ่นปีการศึกษา 2508 - 2510" วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513. (อัครสำเนา)

⁴¹ รุ่ง แก้วแดง, "จำนวนนักเรียนเข้าชั้น" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 4:8 (กุมภาพันธ์, 2513), หน้า 43 - 52.

เข้าชั้นถึงร้อยละ 43.09 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และร้อยละ 36.66 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งสูงกว่าอัตราส่วนเข้าชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเข้าชั้นร้อยละ 27.23 สาเหตุที่นักเรียนเข้าชั้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมาก เนื่องมาจากการคัดเลือกเข้าเรียนไม่ได้ คือ นักเรียนมุ่งเรียนแต่สายสามัญโดยไม่คำนึงถึงความสามารถทางวิชาการของตน จึงมีนักเรียนสอบตกมาก และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ ระบบการวัดผล มีการสอบเพียงปีละครั้ง โอกาสพลาดพลั้งได้ง่าย และครูผู้สอนไม่มีโอกาสได้ออกข้อสอบ ทำให้ข้อสอบยากเกินไป ปรากฏว่าในระดับมัธยมศึกษา มีนักเรียนเข้าชั้นทั้งสิ้น 55,759 คน ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อคนสายสามัญคนละ 1,600 บาท สายอาชีพคนละ 4,900 บาทต่อปี คิดเป็นจำนวนเงิน 102.2 ล้านบาท ในระดับฝึกหัดครูและอาชีวศึกษาชั้นสูงระดับ ป.กศ.ต้น และประกาศนียบัตรชั้นสูงของอาชีวศึกษา อัตราไม่ต่ำเกินไปนัก แต่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น ระดับ ป.กศ.สูง อัตราสอบตกและเข้าชั้นอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ระดับฝึกหัดครูและอาชีวศึกษาชั้นสูงนี้มีนักเรียนเข้าชั้นทั้งสิ้น 2,334 คน ค่าใช้จ่ายรายหัวสายฝึกหัดครูคนละ 4,320 บาท สายอาชีพคนละ 4,900 บาท คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 10.2 ล้านบาท สรุปได้ว่าระบบการศึกษาของประเทศไทยในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาและ วิทยาลัยวิชาการศึกษา มีนักเรียนเข้าชั้นอย่างน้อยปีละ 826,500 คน คิดเป็นจำนวนเงินที่สูญเปล่าทางการศึกษา อย่างน้อยปีละ 446.4 ล้านบาท หรือร้อยละ 15 ของงบประมาณทางการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา

และในวารสารสภาการศึกษาแห่งชาติฉบับต่อมา รุ่ง แก้วแดง⁴² เขียนบทความเรื่อง การลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทยได้อ้างว่า องค์การศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ วิเคราะห์ประสิทธิภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศในเอเชียได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มประเทศที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาสูง คือ Input น้อย แต่ได้ Output มาก ได้แก่ ประเทศจีนและเกาหลี
2. กลุ่มประเทศที่มีประสิทธิภาพปานกลาง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

⁴² รุ่ง แก้วแดง, "การลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทย" วารสารสภาการศึกษา 4:9 (มีนาคม, 2513), หน้า 62 - 64.

ก. ประเทศที่มี Large Output คือ Large Input ได้แก่ประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์

ข. ประเทศที่มี Small Output คือ Small Input ได้แก่ประเทศอินเดีย และปากีสถาน

3. กลุ่มประเทศที่มีประสิทธิภาพของการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ คือ Small Output คือ Large Input ได้แก่ประเทศไทย กัมพูชา และเวียดนามใต้

จากการวิเคราะห์ขององค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าประสิทธิภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศไทยมีประสิทธิภาพต่ำ และในระดับอื่น ๆ ก็เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องมาจาก

1. การจัดโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนสูง เนื่องจากครูแต่ละคนมีชั่วโมงการสอนน้อย และอัตราส่วนของครูต่อนักเรียนต่ำ

2. จำนวนนักเรียนเข้าชั้นในระดับประถมศึกษาอยู่ในอัตราสูง โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาตอนต้น

3. การใช้ครู ลักษณะการใช้ครูอยู่ในลักษณะสับสน เช่น วุฒิของครูไม่เคยได้มีการศึกษาวิจัยว่าควรที่จะใช้วุฒิต่าง ๆ ในอัตราส่วนอย่างไร เพื่อให้ได้ผลดีต่อการเรียน การสอน เพราะเท่าที่ปรากฏจากการศึกษาสถิติเบื้องต้นเกี่ยวกับวุฒิของครูกับจำนวนนักเรียนเข้าชั้นในระดับประถมศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

กรมสามัญศึกษา⁴³ ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของโรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นสูงและต่ำ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่าเมืองค้ประกอบใดบ้างที่มีผลต่ออัตราการเลื่อนชั้นของนักเรียน ในการวิจัยนี้ได้เลือกจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นตัวแทนของกลุ่มจังหวัดที่มีสถิติการเลื่อนชั้นสูง และจังหวัดลำปาง เป็นตัวแทนของกลุ่มจังหวัดที่มีสถิติการ

⁴³ กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัย: การศึกษาองค์ประกอบของโรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นสูงและต่ำ (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, พฤศจิกายน, 2512).

เลื่อนชั้นต่ำ สรุปผลของการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบในด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ โรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นสูง โดยส่วนรวมจะมีอาคารสถานที่และอุปกรณ์ค่อนข้างดีกว่า
2. องค์ประกอบในด้านการบริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียนของโรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นสูงดีกว่าการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นต่ำ
3. การเรียน การสอน โดยส่วนรวมโรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นสูง มีการเรียนการสอน ดีกว่าโรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นต่ำ
4. การจัดบริการและความร่วมมือของชุมชน โรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นสูง มีการจัดบริการและการร่วมมือกับชุมชนดีกว่าโรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นต่ำ
5. ทักษะคิดและความคิดเห็นของครูต่อการวัดผลและการเลื่อนชั้น
  - 5.1 ในด้านเศรษฐกิจของครู โรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นสูงมีจำนวนครูที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกับโรงเรียนที่มีอัตราการเลื่อนชั้นต่ำ
  - 5.2 ครูส่วนใหญ่ยังเห็นว่า การให้เด็กตกชั้นนั้นไม่เป็นการสูญเสียทางการศึกษา และครูยังปรารถนาให้เด็กมีคุณภาพดี โดยมีข้อกำหนดในใจของตนว่า เด็กอ่อนจะไม่ได้เลื่อนชั้นขึ้นไป
  - 5.3 ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ยังมีการสอบมากครั้งก็ยิ่งทำให้เด็กกระตือรือร้นและเห็นด้วยว่าจะแนบพัฒนาการช่วยให้เด็กเลื่อนชั้นได้ง่ายขึ้น
  - 5.4 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสอบเลื่อนชั้นได้มากหรือน้อยนั้น มีครูจำนวนหนึ่งให้ข้อเท็จจริงว่า ผู้บริหารบางคนต้องการปริมาณมากกว่าคุณภาพ
  - 5.5 ครูส่วนใหญ่เห็นว่า การที่นักเรียนตกชั้นนั้นมากนั้น เพราะนักเรียนขาดอุปกรณ์การเรียน และผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่บุตรของตน
6. การวัดผลการศึกษา การที่นักเรียนจะสอบตกมากหรือน้อยนั้นเป็นเรื่องของครูโดยตรง แม้แต่ในชั้นตัวประโยค เพราะครูมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการตรวจสอบ กรอกคะแนน หรือรวมคะแนน ยิ่งกว่านั้นการสอบระหว่างปีครูก็เป็นผู้จัดสอบเอง

จากการศึกษารายงานการวิจัยต่าง ๆ ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาเกือบทุกระดับมีปัญหาเกี่ยวกับการที่นักเรียนสอบตกซ้ำชั้นและการออกก่อนสำเร็จการศึกษา และความสูญเสียเปล่าทางด้านอื่น ๆ อีกมาก การวิจัยส่วนใหญ่จะทำในระดับประถมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษานั้น การวิจัยยังมีน้อย ควรที่จะส่งเสริมให้มีการวิจัยในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาให้มากขึ้น เพื่อจะได้ประเมินผลการจัดการศึกษาในระดับนี้ได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น

สรุป

โรงเรียนสาธิตตั้งขึ้นโดยมีความมุ่งหมายที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป กล่าวคือ โรงเรียนโดยทั่วไปนั้นมีหน้าที่หลักในด้านการเรียน การสอน แต่โรงเรียนสาธิตมีหน้าที่อื่น ๆ อีก คือ มีหน้าที่ในด้านการฝึกสอน ฝึกงาน สังเกต มีหน้าที่ในการวิจัยและทดลอง ตลอดจนมีหน้าที่ในการให้บริการในด้านการนิเทศ สำหรับโรงเรียนสาธิตในประเทศไทยนั้นใช้หลักสูตร แบบเรียน เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป

ในเรื่องประสิทธิผลและความสูญเสียเปล่าทางการศึกษานั้นเป็นของคู่กัน แล้วแต่ว่าจะนำมาพิจารณาในกรณีใด เปรียบเสมือนเหรียญที่มีอยู่สองด้าน ซึ่งไม่เหมือนกัน แต่ก็เป็นเหรียญอันเดียวกัน แยกออกจากกันไม่ได้ ถ้ามีประสิทธิผลทางการศึกษาสูง ย่อมหมายความว่ามีความสูญเสียเปล่าต่ำ แต่ถ้ามีประสิทธิผลต่ำ ความสูญเสียเปล่าก็จะสูงขึ้น

งานวิจัยเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิผลและความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาในประเทศไทย โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา ยังมีน้อย การวิจัยเท่าที่ปรากฏพบว่า อัตราการตกหล่นของนักเรียนในระดับมัธยมสูงมาก นักเรียนที่เข้าเรียนในชั้น ม.ศ. 1 ประมาณ 5 คน จะเรียนจบชั้น ม.ศ. 5 ได้เพียงหนึ่งคนเท่านั้น ในด้านครูปรากฏว่ามีการให้ครูไปทำหน้าที่ธุรการและหน้าที่อื่น ๆ ทำให้เกิดความสูญเสียเปล่าขึ้น อาคารเรียนที่มีอยู่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เต็มที่ ส่วนการวิจัยประสิทธิผลและความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาของโรงเรียนสาธิตยังไม่ปรากฏว่ามีการวิจัย

การวิจัยประสิทธิผลและความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาในต่างประเทศพบว่า การสูญเสียเปล่าทางการศึกษายังเป็นปัญหาใหญ่ในแถบเอเชีย เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าประสิทธิผลของระบบการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ส่วนสาเหตุนั้นส่วนมากเนื่องมาจาก สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ความยากจน ความจำเป็นต้องให้แรงงานเด็ก โรคภัยไข้เจ็บ ทัศนคติที่ไม่ดีของผู้ปกครองต่อการศึกษา ตลอดจนการที่โรงเรียนขาดประสิทธิภาพในการบริหาร หลักสูตร และการวัดผลยังไม่ดีพอ

